

Lezen: 1 Sam. 3

Tekst: idem

Zingen: Ps. 139,1.8

Gz.156 (*'s morgens na de wet*)

Ld.329,1.3 (*na de schriftlezing*)

Ld.316,3.5 (*na de preek*)

Gz.179a (*middagdienst*)

Ps. 63,2

Samen groeien in Christus. **(1)** Dat is het thema voor dit seizoen. Het is een thema waar heel veel in zit. Als je de gemeenteschets erbij pakt, ben je daar heel snel achter. Allerlei onderwerpen, allerlei bijbelgedeeltes. Het is een thema waar je niet snel op uitgekeken raakt.

Het is dan ook niet mijn bedoeling om in deze preek het hele thema te behandelen. Dat is onmogelijk. Ik wil wel proberen om een paar dingen ervan naar voren te halen. In de hoop dat het gaat smaken naar meer. En dat we met elkaar steeds meer gaan ontdekken in het thema. En daarin dus gaan groeien.

Vanmorgen wil ik dat doen vanuit het verhaal dat we gelezen hebben over Samuël. Een heel bekend verhaal, denk ik. Dat heeft als voordeel dat ik het verhaal zelf niet meer stap voor stap bij langs hoeft te gaan. Ik kan er meteen een aantal dingen uit halen om die een plek te geven in ons leven van vandaag. En bij het thema. Daarom wil ik de woorden van het thema gebruiken om uit deze geschiedenis een aantal dingen naar voren te halen. Want in deze geschiedenis gaat het over 'groeien', het gaat over 'samen' en het gaat over 'Christus'.

Eerst over 'groeien'. **(2)** En dan ga ik even naar vers 7. Want daar staat iets vreemds. Ik weet niet of het zonet bij het lezen opgevallen is, maar het is heel vreemd wat er staat: "Samuël had

de HEER nog niet leren kennen.” Dat is vreemd. En je vraagt je af hoe dat kan. (3) Want hij had in elk geval een gelovige moeder. En nadat zijn moeder hem bij de hogepriester Eli heeft gebracht, is hij elke dag in of bij de tabernakel. En dan maak je natuurlijk toch van alles mee. Een heleboel dingen die met de HEER te maken hebben. Al die offers die daar gebracht worden, elke week de toonbroden die verwisseld worden, en niet te vergeten: één keer per jaar het hoogtepunt: de grote verzoendag, als Eli naar de ark van de HEER toe ging, om het bloed van het offer bij de HEER zelf te brengen.

Dus: hoe kan het dat Samuël de HEER nog niet kent? In de tekst staat dan: “want de HEER had zich niet eerder aan hem bekend gemaakt door het woord tot hem te richten.” Maar daarmee kom je nog niet zoveel verder. (4) Want dat is toch niet de enige manier om God te leren kennen? Als hij rechtstreeks met je praat? Als dat de enige manier zou zijn om God te leren kennen, dan zijn er maar weinig mensen die hem kennen. En die hem leren kennen. Ook vandaag. Want ik denk dat de meesten van ons nog nooit een stem rechtstreeks vanuit de hemel gehoord hebben.

En dat hoeft ook niet. Want gelukkig kun je God ook op andere manieren leren kennen. Door de mensen om je heen. Je ouders, je vrienden, door dingen die je meekrijgt op school en in de kerk. En zo is het bij de meesten van ons gegaan.

Ja, en dat is nou precies het probleem van Samuël. Hij had wel een gelovige moeder. Maar als jongetje van een jaar of 4 was hij al door zijn moeder naar Eli gebracht. De opvoeding thuis was dus nog maar net begonnen. En vanaf dat moment kwam hij terecht in een totaal andere omgeving. In vers 1 staat: ‘Er klonken in die tijd zelden woorden van de HEER en er braken geen visioenen door.’ Het was een donkere tijd in Israël. Bijna niemand meer die het woord van de HEER doorgaf aan anderen. Bijna niemand meer die zijn mond opendeed om te roepen: “Hé, we doen het verkeerd. God wil het anders. Laten we ons bekeren!” (5)

In dat opzicht is het begin van dit verhaal echt symbolisch. Het is nacht en het is donker. En iedereen slaapt. Letterlijk en figuurlijk. Ook de hogepriester Eli – hij slaapt. En ook Samuël – hij slaapt. En kijk eens naar de lamp in de tabernakel! (Aan het einde van vers 3.) Het is de lamp die altijd blijft branden; als een teken van het licht. Het licht dat God laat schijnen: het licht en de warmte van zijn liefde. Maar tegen het einde van de nacht is de godslamp bijna uitgedoofd. Het is een triest verhaal. Als het zelfs donker wordt in de tabernakel en als zelfs de priesters in slaap vallen, waar kun je dan nog iets verwachten van God? En van mensen die naar God luisteren? En waar kun je dan nog iets verwachten van mensen die waakzaam zijn, omdat ze wachten op de komst van de Heer?

Hoe het toeging in die tijd, is heel duidelijk, als je kijkt naar de beide zonen van Eli, Hofni en Pinechas. Priesters in dienst van de HEER. Priesters die de mensen moesten helpen om te leven aan de hand van God. Offeren – voor de vergeving van de zonden. Offeren – uit dankbaarheid voor Gods liefde. Bidden – omdat het contact tussen hemel en aarde van levensbelang is. Zegenen – omdat je als mens alleen maar kunt leven onder een open hemel. Maar Hofni en Pinechas maken er werkelijk niets van. Ze kunnen alleen maar denken aan zichzelf en aan hun eigen voordeel.

Met andere woorden: hoe had Samuël de HEER moeten leren kennen? Dat was gewoon onmogelijk. Ja, er was nog één manier: als de HEER zelf naar hem toe zou komen; als de HEER zelf zich bekend zou maken aan Samuël. Dat is de bedoeling van de tweede helft van vers 7: Samuël kende de HEER nog niet, omdat de HEER zich nog niet eerder aan hem bekend gemaakt had. Dat is dus eigenlijk een heel triest zinnetje. Er was voor Samuël nog maar één manier om de HEER te leren kennen: als de HEER zelf naar hem toe zou komen...**(6)**

Want hoe dan ook, dat is wel waar het om gaat: dat je de HEER leert kennen. Als het gaat over groeien, groeien in je geloof, groeien in Christus, dan is dat het eerste: dat je hem leert kennen. Dat je weet wie hij is en dat je weet wat je aan hem hebt en dat je weet wat je van

hem verwachten kunt.

Daarom is het allereerst belangrijk dat de woorden van God gehoord worden. En dat er mensen zijn die het doorgeven. Aan anderen.

In dat opzicht is het opvallend wat er staat in vers 1: “Er klonken in die tijd zelden woorden van de HEER en er braken geen visioenen door.” Doorbreken – dat is een opvallend woord. Alsof er een korst over het leven heen zat. Een korst van ongehoorzaamheid en onverschilligheid en ongeloof. (7)

Soms heb je dat: dat je in je leven niks merkt van God en je hebt het gevoel dat God niet bij je is en dat hij niet met je bezig is en dat je niet kunt groeien in je geloof. Ik hoor ook regelmatig mensen die dat zeggen. En waar ligt dat dan aan? En wat kun je daar aan doen? Eén ding is zeker: als er niks van God naar jou toe komt, dan moet je dat niet toeschrijven aan God – dat hij het niet wil, of dat hij te weinig om je geeft, of wat dan ook. Je moet kijken naar jezelf. We kunnen als mensen onszelf ongelooflijk in de weg staan. Omdat we altijd weer de neiging hebben om de boodschap van God op een afstand te houden. Een korst over je leven, waarmee je ervoor zorgt dat God niet binnen kan komen.

Je merkt dat ook bij Eli. Hij heeft er ook last van. Want ook hij heeft niet meteen door dat het de stem van God is, die Samuël hoort. Pas bij de derde keer gaat er bij hem een lichtje branden: “Hé, dat zou de HEER wel eens kunnen zijn!” Terwijl Eli elke dag in de tabernakel werkt en elke dag dicht bij God in de buurt is, dringt het ook bij hem maar langzaam door dat het gaat om de stem van God.

Om te kunnen groeien in je geloof, om in je leven de goede kant op te kunnen groeien, moet de boodschap van God binnenkomen in je leven. Je moet hem leren kennen en voor hem open staan. Daar begint het mee. (8) Dezelfde houding die Samuël moest leren. En die hij ook geleerd heeft. “Spreek HEER, uw dienaar luistert.” Dat is de houding om te groeien. En dan maak ik even een sprong naar het einde van het hoofdstuk. Want daar zie je het gebeuren. Hoe

Samuël opgroeit. Dat hij opgroeit met de HEER. En dat het andere mensen ook opvalt. Want zo gaat dat. Hoe meer je samengroeit met God, met Jezus, des te meer zal dat ook in je leven te merken zijn. Voor jezelf *en* voor anderen.

Groeien dus. Dat was het eerste element in dit verhaal. Het tweede element is ‘samen’. (9)

God komt rechtstreeks naar Samuël toe. En je komt dat in de bijbel vaker tegen. En daardoor kun je ook wel eens het gevoel krijgen: had ik dat maar – dat God zo direct naar mij toe kwam. Dan zou het allemaal veel gemakkelijker zijn. In elk geval zou ik veel gemakkelijker kunnen geloven. (10)

Ik kan me dat gevoel heel goed voorstellen. Maar als je dit verhaal goed leest, dan merk je dat het toch net anders in elkaar zit.

Ga maar na: God is iets van plan met zijn volk. En dat is geweldig. Hij wil door die korst heen breken. Op zich is dat al bijzonder. Dat hij dat wil en dat hij dat doet. Je zou je ook kunnen voorstellen, dat God alleen maar teleurgesteld en boos zou zijn. En dat hij niks meer met dat hele volk te maken wil hebben. En helemaal in deze tijd. We zitten middenin de tijd van de richters. En hoe het dan toegaat in Israël, lees dat maar in het boek van de Richters (of Rechters, zoals het tegenwoordig heet). Het is een puinhoop. Iedereen doet wat goed is in zijn eigen ogen. Dat is bijna het refrein in dat bijbelboek: iedereen deed wat goed was in zijn eigen ogen. (11)

En toch schrijft God het volk niet af. Toch wil hij naar ze toe komen. Toch wil hij iets voor hen betekenen. Want zo *is* God. Hetzelfde wat hij jaren later heeft laten zien, toen hij zijn eigen Zoon naar de aarde stuurde. Want met die insteek is Jezus gekomen. Hij is niet gekomen om mensen een schouderklopje te geven, hij is niet gekomen voor mensen die God op een goede manier dienen. Hij is gekomen voor *zondige* mensen. Juist omdat hij *zondige* mensen wil redden. Van de ondergang. Omdat hij *ons* wil redden van de puinhoop die wij

maar al te vaak van ons leven maken. En op die manier komt het evangelie nog steeds naar ons toe: in een wereld die een puinhoop is, omdat we als mensen altijd weer bezig zijn om te doen wat goed is in onze eigen ogen. In zo'n wereld komt Jezus naar ons toe, omdat hij door die dikke korst van eigenwijsheid en ongeloof heen wil breken. **(12)**

Terug naar het idee van 'samen'. Want hoe doet hij dat? Hoe komt God binnen in de wereld van Israël? En hoe komt het evangelie van Jezus binnen in onze wereld en in ons leven? Door iedereen rechtstreeks aan te spreken? Nee, juist niet. In dit verhaal spreekt hij maar één persoon aan: Samuël. En Samuël moet de boodschap doorgeven aan Eli. En later krijgt hij die taak zelfs voor het hele volk. Andere mensen horen de woorden van God via Samuël. **(13)**

En daar zitten meteen ook een paar vreemde kanten aan. Want dat is niet wat je zou verwachten. Dat de HEER *Samuël* uitkiest om zijn boodschap door te geven. Ja, wij wel. Want wij kennen het verhaal. Maar als je het verhaal niet zou kennen? Dan zou je eerder verwachten, dat God iemand als Eli uit zou kiezen. Want hij is de hogepriester. En de mensen in Israël kennen hem als iemand die optreedt namens God. Het ligt dus voor de hand om Eli te kiezen. **(14)**

Maar God maakt vaker keuzes die niet voor de hand liggen. Denk maar aan een profeet als Amos. Profeteren was niet zijn beroep. Hij was een gewone boer. En hoe reageren de mensen? "Kom op zeg, moet jij het woord van God doorgeven? Ga terug naar je boerderij!"

Je ziet het ook op andere momenten. Als Jezus geboren wordt, wie krijgen het dan te horen? De leiders in Jeruzalem? In de tempel? Nee, een groepje herders ergens in het veld, buiten de stad. *Zij* horen de boodschap, *zij* horen de engelen zingen en *zij* mogen de mensen vertellen over de redder die geboren is. En ook later weer: de mensen die Jezus de wereld instuurt, die zijn voor het grootste deel eenvoudige vissers.

En soms kan dat heel pijnlijk zijn. Hoe God dat doet. In elk geval voor Eli. Want God

passeert hem. En als je gepasseerd wordt, en de woorden van God komen via een *ander* naar je toe, dan is dat zelfs een *extra* drempel om de boodschap binnen te laten komen. In de tijd van Jezus was dat ook weer zo. Want wie geloofde de boodschap van de herders? En wie geloofde later de boodschap van Jezus zelf? Iemand uit Galilea, uit het achterlijke Nazaret, moet zo iemand de beloofde redder zijn? **(15)**

Het pleit in elk geval vóór Eli, dat hij dat niet heeft. Hij luistert. Hij buigt voor de boodschap van God. Hoe pijnlijk de boodschap in zijn geval ook is. En dat is meteen iets waaraan je kunt merken dat iemand nooit helemaal zwart of helemaal wit is. Er zijn ook allerlei kleuren grijs daartussenin.

Maar hoe dan ook, het groeien in je geloof heeft ook altijd dat element: luisteren naar de woorden van God, hoe ze ook naar je toe komen. En wie er ook door God ingeschakeld wordt. Ook dat is een deel van het ‘samen’: *samen* groeien. En dus: open staan voor wat anderen te zeggen hebben. Ook al is het misschien best moeilijk om er open voor te staan. Omdat het moeilijk is om open te staan voor je ouders. Omdat ouders af en toe zo verschrikkelijk irritant kunnen zijn, of uit de tijd, of wat dan ook. Of die ouderling, die jou niet ligt, omdat hij zo slecht kan luisteren. Of die vriend, die je gewoon heel direct vertelt dat je verkeerd bezig bent.

Wie het ook is: het is de kunst om de boodschap van God op te vangen. Want als hij naar je toe komt en als hij een boodschap voor je heeft, dan doet hij dat bijna nooit direct. Bijna altijd zal hij één van zijn mensen daarvoor inschakelen. En de vraag is, of je daarvoor open staat.

Dan ben ik nu toe aan het derde element. Over Christus. **(16)**

Stel je voor, je bent Samuël. En je hebt die wonderlijke nacht achter de rug. Met aan de ene kant een aller-overweldigende gedachte: God zelf is naar me toegekomen; ik heb zijn

stem gehoord. Moet je nagaan: God zelf! Maar tegelijk aan de andere kant een afschuwelijk gevoel over de inhoud van de boodschap. Want dat is nog al wat! Gods oordeel over Eli en over de familie van Eli...

De volgende morgen kom je Eli weer tegen. Natuurlijk kom je hem tegen. Dat wist je meteen: morgen kom ik hem weer tegen. En dan? Ja, wat dan? Daar zou je toch als een berg tegenop zien? Om door te geven wat God gezegd heeft? En dat is inderdaad precies hoe Samuël zich voelt (vers 15). **(17)**

Waarom doet God dit? Waarom doet hij dit Samuël aan? Had hij geen andere oplossing kunnen bedenken om dit aan Eli door te geven? Natuurlijk had dat best gekund. Maar God heeft gekozen voor *deze* manier. In elk geval ook vanwege Samuël. Want op deze manier moet Samuël leren wat het is om in dienst van God te staan.

Als je woorden van God moet doorgeven, moet je duidelijk en eerlijk zijn. En je moet vooral duidelijk en eerlijk zijn in je keus. In je keus voor God. Ervoor kiezen om aan zijn kant te gaan staan. *Ook* als dat betekent dat *tegenover* je medemensen komt te staan. Hoe sympathiek die medemensen misschien ook zijn. **(18)**

Dat is misschien wel één van de moeilijkste kanten van het doorgeven van de boodschap van God. Iemand als Jeremia heeft het juist daar verschrikkelijk moeilijk mee gehad. En Jezus heeft gezegd: **(19)** “Wie mij volgt, maar niet breekt met zijn vader en moeder en vrouw en kinderen en broers en zusters, ja zelfs met zijn eigen leven, kan niet mijn leerling zijn.” (Luc. 14,26).

Dat betekent niet dat we allemaal in een klooster moeten gaan leven of zo. Maar het betekent wel dat Jezus je stilzet bij de vraag wat er in je leven op nummer één staat. Of wie er op nummer één staat. En *als* je in de situatie komt dat je moet kiezen, wat kies je dan? Als je moet kiezen tussen de sympathie van God, van Jezus, en de sympathie van je vrienden – wat kies je dan? Als je moet kiezen tussen de liefde van God en de liefde van je vriend of je

vriendin – wat kies je dan? Als je moet kiezen tussen een leven *zonder* Jezus of sterven *met* Jezus – wat kies je dan?

Natuurlijk, dat zijn allemaal afschuwelijke keuzes. Jezus zegt dat ook. Want hij noemt dat ‘het dragen van je kruis: “Wie niet zijn kruis draagt en mij op mijn weg volgt, kan niet mijn leerling zijn.” (Luc. 14,27).

Samuël moet het gevoel gehad hebben dat hij van binnen uit elkaar gescheurd werd. Want Eli was toch zijn geestelijke vader. Eli heeft hem opgeleid. En toch wordt Samuël tegenover hem gezet. Door God. Omdat Eli in dit opzicht de *verkeerde* keus heeft gemaakt. Hij wilde niet tegenover zijn zoons gaan staan. “Hij heeft ze niet terechtgewezen,” zegt God. Eli is gestruikeld over de woorden van Jezus: “Wie zoon of dochter liefheeft boven mij, is mij niet waard.” (Mat. 10,37). En als je struikelt, dan kom je niet verder. En je groeit niet verder mee met God op weg naar zijn toekomst. Daarom wordt de tak van Eli op de stamboom van Israël afgesneden.

En Samuël? Wat zal *hij* kiezen? Zal hij ervoor kiezen om eromheen te draaien? Of om de boodschap af te zwakken? Wie weet wat hij over zich heen zal krijgen... En één ding is zeker: zodra hij zijn mond open doet, wordt het nooit meer zoals het was...

Dat zijn van die gevechten van binnen die we allemaal wel kennen: zeg ik wat of zeg ik niks? En als ik dan wat zeg, wat zeg ik wel en wat zeg ik niet? Kijk op zulke momenten vooral eerlijk naar jezelf. Waar ben je op uit? Ben je eropuit om de schade voor jezelf zoveel mogelijk te beperken? Ben je eropuit om anderen te vriend te houden? Of ben je eropuit om vast te houden aan Jezus? En om te groeien in hem?

Samuël kiest voor de kant van God. Niet de gemakkelijkste keus. Maar hij doet het wel. Want dat is de enige manier om in je leven te groeien. Als je wilt groeien vanuit God. Als je wilt groeien in *Christus*. Want dat is keus die we in dit hoofdstuk meekrijgen: als het woord van

God doorbreekt, dan word je er helemaal door opgeëist. En je wordt erin meegenomen. Je groeit mee met God. Op weg naar zijn toekomst. Maar als je dat weigert, dan wordt de korst om je leven steeds dikker en op de duur word je onbereikbaar. Onbereikbaar voor God. Wat wil je: stilstaan of groeien?

Amen.